

Незважаючи на багатомісячну історію, проблема творчої самореалізації обдарованих молодших школярів не тільки не втратила актуальності, а й поставила перед учителем низку нових завдань. Їх розв'язання лежить у площині модернізації змісту інклюзивної освіти, впровадження інноваційних форм і методів навчання.

Список використаних джерел

1. Андрієвський Б.М. Теоретичні передумови навчання обдарованих дітей / Б.М.Андрієвський // Педагогічний альманах. – 2011. – № 9. – С. 32 – 37.
2. Барановська І.Г. Мистецькі інтегративні технології в поліхудожній освіті / І.Г.Барановська // Інформаційні технології в освіті. – 2019. – №2(39). – С. 40-50..
3. Бондар Ю. В. Модель формування творчих умінь в учнів початкової школи з використанням інтерактивних технологій / Ю.В.Бондар // Aea Nauki. –2020. – № 1 (7). – С. 5–13.
4. Василюк А. В. Педагогічні технології інклюзивного навчання : навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / А.В.Василюк, Ю.В., Бондар, А.В.Хіля. – Вінниця, 2020. – 175 с.
5. Демченко О. П. До проблеми використання понять «обдарована дитина» і «дитяча обдарованість» у психолого-педагогічному дискурсі / О.П.Демченко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук.пр. - Випуск 51. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2018. – С.137-143.
6. Імбер В.І. Психологічні передумови формування творчості в молодшому шкільному віці / В.І.Імбер // Наукові записки. Серія : Психологія : зб. матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів. – Вип. 4. – Вінниця, 2013. – С. 14–16.
7. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: науково-методичний посібник / А.А.Колупаєва. – Київ: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274 с.
8. Комарівська Н.О. Підготовка студентів до розвитку творчих здібностей дітей (на матеріалі казки) / Н.О.Комарівська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Вип. 28. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. – С. 182-185.
9. Вінничанка навчає дітей мистецтву майбутнього URL: <http://gazetahm.org/posts/vinnychanka-navchaie-ditei-mystetstvu-maibutnoho> (дата звернення: 04.11.20).
10. Лазаренко Н.І. Формування в дітей з функціональними обмеженнями індивідуальної системи знань сенсожиттєвого характеру засобами арт-терапії / Н.І. Лазаренко, А.В. Хіля, А.М. Коломієць // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 2017. – Вип. 13. – С. 124-156.
11. Любчак Л.В. Вибір оптимальної стратегії взаємодії майбутнього педагога з дітьми із особливими освітніми потребами / Л.В.Любчак // Освіта дітей з особливими потребами : від інституалізації до інклюзії : зб. тез доп. ; редкол.: В.В.Засенко, А.А.Колупаєва, Н.І.Лазаренко, З.П.Ленів. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – 210-213.

ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНИХ ПОСІБНИКІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

*Сінчук Марина, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Науковий керівник: Н. М. Трачук, асистент кафедри початкової освіти
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

USE OF VISUAL TUTORIALS IN UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS IN WORK WITH CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

*Sinchuk Marina, bachelor`s student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University (Ukraine)*

Анотація. В статті досліджується актуальне питання використання наочних посібників на уроках української мови у роботі з дітьми молодшого

шкільного віку, що мають особливі освітні потреби. Конкретизуються особливості, роль та вимоги щодо застосування методів унаочнення навчального матеріалу з метою підвищення пізнавального інтересу до вивчення рідної мови у дітей з особливими освітніми проблемами.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта, наочні посібники, наочні методи навчання, пізнавальний інтерес.

Abstract. The article examines the topical issue of using visual aids in Ukrainian language lessons in working with children of primary school age who have special educational needs. Features, role and requirements for the use of methods of visualization of educational material in order to increase cognitive interest in learning the native language in children with special educational problems are specified.

Key words: children with special educational needs, inclusive education, visual aids, visual teaching methods, cognitive interest.

Сучасний етап реформування освітнього процесу дає значні можливості для подолання неуспішності та поняття «ненавчаності» дітей з особливими освітніми потребами. В основу найгрунтовніших змін в освітній галузі сьогодні закладено фундаментальні ідеї щодо організації інклюзивного середовища, вироблення найефективніших технологій та методик навчання дітей з особливими освітніми потребами, використання яких може забезпечити оволодіння дітьми рядом компетентностей у різних освітніх галузях.

Детальний аналіз наукових праць свідчить про те, що на сьогодні у науково-теоретичних і практично-методичних розробках, експериментах соціального та психолого-педагогічного напрямків тематика щодо розгляду питань включення дітей з функціональними обмеженнями в навчально-виховний процес досить актуальна [6, с. 124]

Нині науковці особливу увагу приділяють дослідженню ефективності використання конкретних методів та прийомів навчання дітей з особливими освітніми потребами задля засвоєння ними основних навчальних предметів.

Неодноразово вітчизняними та зарубіжними науковцями було доведено, що 87% інформації людина одержує завдяки зоровим відчуттям, адже наочне пізнання генетично випереджає словесне. Треба зауважити, що серед великої кількості різноманітних методів, прийомів, засобів і форм навчальної діяльності чільне місце посідають наочні засоби навчання, опанування яких робить працю викладача значно ефективнішою.

Деякі аспекти проблеми використання наочності у навчальній діяльності дітей були об'єктом наукових інтересів учених педагогів Я. Коменського, І. Песталоцці, К. Ушинського та ін.; дидактів Ю. Бабанського, В. Онищука, М. Скаткіна та ін.; лінгводидактів О. Біляєва, В. Мельничайка, М. Пентилюка та ін.; методистів М. Девдера, В. Паламарчука, В. Пономаренко та інших.

Вперше значення принципу наочності сформулював і теоретично обґрунтував у XVII ст. Ян Амос Коменський у своїй визначній праці «Велика дидактика» визначивши золоте правило дидактики: «... усе, що тільки можна

уявляти для сприйняття чуттями, а саме: видиме – для сприйняття зором, почуте – слухом. Якщо які-небудь предмети одразу можна сприйняти декількома чуттями, нехай вони одразу сприймаються декількома чуттями» [5, с. 164].

Продовжуючи дослідження ідей щодо використання наочності в процесі навчання, І. Песталоцці був цілковито переконаним, що без застосування наочності неможливо досягти істинних уявлень про навколишній світ, ефективно розвивати мислення та мовлення.

У статті ми прагнемо розкрити роль унаочнення навчального матеріалу задля активізації пізнавального інтересу до вивчення рідної мови та підвищення ефективності засвоєння її практичного змісту дітьми з інклюзією.

На нашу думку, для дітей, котрі мають проблеми із мовленнєвим розвитком, наочні посібники – це вже не просто допоміжний спосіб сприймання інформації, це спосіб побудувати діалог. Якщо брати до уваги дітей із аутизмом, навіть, якщо дитина розмовляє, для неї вкрай необхідна опора на зорове відчуття, бо так інформація сприймається значно краще.

Образи, унаочнення допомагають учням з різними діагнозами. Науковцями давно доведена важливість наочно-зорових форм пізнання для дітей з вадами слуху. Щодо інтелектуальних порушень, то візуалізація допомагає генералізувати поняття у площині конкретно-наочного мислення. Наприклад, завдання співвідносити зображення та предмет [1].

Варто зазначити, що наочність – це, перш за все, засіб корекції неправильно сформованих уявлень і понять, розвитку вищих форм мислення дитини з особливими освітніми потребами, їхнього раціонального пізнання.

Необхідною умовою ефективного використання наочних посібників на уроках української мови є керівництво з боку вчителя сприйманням учнями демонстраційних об'єктів, трудових дій, зображень. Для перевірки правильності сприймання, розвитку спостережливості і пізнавальної активності вчителів доцільно ставити дітям уточнюючі запитання. В ході бесіди учні з особливими освітніми потребами, майже, на рівні зі звичайними намагаються самостійно формулювати висновки на основі спостереження.

Велику дидактичну цінність має демонстрація реальних предметів, явищ або процесів. Штучні замітники натуральних об'єктів відіграють важливу роль при вивченні всіх предметів, в тому числі й української мови. Вони дозволяють ознайомитися з конструкцією, принципами дії, провести безпосередні виміри, визначити певні характеристики [8, с. 179]. Такі допоміжні об'єкти дають змогу наблизити особливих дітей до ситуації успіху.

Н.О. Комарівська зазначає, що зацікавити школярів українською мовою як предметом навчання можна шляхом уникнення одноманітності, шаблону й схематизму в роботі над словом, позбавлення учнів необхідності «зазубрювати» визначення й правила [2, с.50]. Наочні посібники виступають у ролі своєрідного стимула, активатора мисленнєвих та пізнавальних процесів. Їх коректне використання збуджує жвавий інтерес до вивчення рідної мови особливими дітьми, котрі в силу своєї індивідуальності сприймають оточуючий світ інакше.

На основі ряду опитувань вчителів-практиків стосовно особливостей та ефективності впровадження наочних посібників різних видів у систему вивчення рідної мови дітьми з інклюзією нам вдалось виокремити рекомендації щодо їх застосування на уроках української мови в інклюзивних класах:

- Наочність не мета, а лише засіб досягнення певної дидактичної цілі.
- Використовуйте наочні посібники для наближення ситуації успіху.
- Учть дітей спостерігати, робити детальний опис та узагальнювати.
- На практиці застосовуйте схему «синтез – аналіз - узагальнення»
- Не використовуйте на уроці надто багато наочності: це розсіює увагу учнів.
- Наочні посібники повинні актуалізувати чуттєвий досвід учнів, спирайтеся на сформовані в їхній уяві картини і образи, що виникли раніше.
- Ураховуйте усі індивідуальні особливості та можливості учнів.

Отже, використання на уроках української мови наочних посібників і пояснення вчителя при цьому покращують наочно-образне і словесно-логічне запам'ятовування. Маніпуляції дитини з такого роду дидактичним матеріалом активізують зорову, рухову, дотикову пам'ять. Використання привабливого, унаочнення збуджує емоційну пам'ять, збуджує інтерес до того, що вивчається.

Отже, ми глибоко переконані, що використання наочних посібників різного формату та змісту на уроках української мови в роботі з дітьми є не просто доцільним, а - обов'язковим. Можливість безпосередньо контактувати із об'єктами, котрі дитина з особливими потребами прагне описати у творі або, коли намагається засвоїти особливості фонематичної будови певних українських слів, ознайомлюється із малими фольклорними жанрами, тощо, є визначальною у формування її власного як мовного, так і в цілому життєвого досвіду.

Список використаних джерел

1. Аліна Мірошнікова. Сім прийомів, які допоможуть вчителю інклюзивного класу / Аліна Мірошнікова/ «Освіторія» - онлайн-медіа про освіту та виховання дітей в Україні. – [Електронний ресурс]: <https://osvitoria.media/experience/sim-pryjomiv-yaki-dopomozhut-vchytelyu-inklyuzyvno-go-klasu/>
2. Василюк А. В. Педагогічні технології інклюзивного навчання : навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / А.В.Василюк, Ю.В., Бондар, А.В.Хіля. – Вінниця, 2020. – 175 с.
3. Демченко О.П. Формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами у процесі використання виховних ситуацій / О.П.Демченко // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова : серія 19. Корекційна педагогіка та соціальна психологія : зб. наукових праць. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2011. – С.60-63.
4. Комарівська Н. Методичні аспекти застосування цікавої граматики на уроках рідної мови в початковій школі / Н. Комарівська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія : Збірник наукових праць. – Вип. 41 / Редкол. В.І.Шахов (голова) та ін. – Вінниця : ТОВ Нілан ЛТД, 2014. – С. 46-51.
5. Коменский Я. А. Великая дидактика / Я. А. Коменский // Избранные педагогические сочинения / под ред. А. А. Красновского. – Москва : Учпедгиз, 1955. – 652 с
6. Лазаренко Н.І. Формування в дітей з функціональними обмеженнями індивідуальної системи знань сенсожиттєвого характеру засобами арт-терапії / Н.І. Лазаренко, А.В. Хіля, А.М. Коломієць // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 2017. – Вип. 13. – С. 124–156.
7. Любчак Л.В. Вибір оптимальної стратегії взаємодії майбутнього педагога з дітьми із особливими освітніми потребами / Освіта дітей з особливими потребами : від інституалізації до інклюзії // Зб. тез доп. / Редкол.: В.В.Засенко, А.А.Колупасєва, Н.І.Лазаренко, З.П.Ленів. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – 210-213.
8. Мойсеюк Н.С. Педагогіка: навчальний посібник [3-тє видання, доповнене] / Н.С. Мойсеюк.– 2001.– 608 с.
9. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 330 с.

10. Хіля А.В. Організація навчально-виховного процесу початкової школи в умовах інклюзивної освіти: законодавчий аспект / А.В. Хіля // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського: збірник наукових праць. – Випуск 1.43 (93). – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2013. – Т. 1. – С. 219-223.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЗОРОВОЇ НАОЧНОСТІ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Ткачук Марина, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Л.В. Любчак, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

THE USE OF VISUAL AIDS IN THE EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Tkachuk Marina, bachelor`s student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглянуто ефективність використання засобів зорової наочності на уроках в інклюзивному класі початкової школи. Проаналізовано класифікації та особливості застосування наочних посібників під час освітнього процесу. Здійснено спробу розкрити потенціал зображувальних елементів як засобу соціалізації молодших школярів та дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзивна освіта, зорова наочність, пізнання, освітній процес, ефективність, психофізичний розвиток.

Abstract. The article considers the effectiveness of the use of visual aids in lessons in an inclusive classroom in primary school. Analyzes of classifications and features of application of visual aids during educational process are analyzed. An attempt was made to reveal the potential of pictorial elements as a means of socialization of primary school children and children with special educational.

Key words: inclusive education, visual clarity, knowledge, educational process, effectiveness, mental development.

Під час реформування освіти в Україні з'явилося відносно нове поняття «інклюзія», яка передбачає навчання всіх учнів в одному класному колективі, не дивлячись на їх фізичні, психічні, інтелектуальні та інші особливості. Важливо розуміти переваги такої освіти, адже це цілком дозволяє приймати і розуміти тих дітей, які не схожі на інших. Як результат такої співпраці – діти з особливими освітніми потребами набувають соціальної компетентності, демонструють швидкий інтелектуальний розвиток. Інклюзія також необхідна звичайним школярам, які вчаться сприймати та допомагати дітям з особливими освітніми потребами [1]. Таким чином, у суспільстві з'являються люди з особливостями психофізичного розвитку, які будуть жити звичайним життям, а також діти, котрі вмітуть толерантно ставитися до них.